

Valsts prezidenta Egila Levita uzruna Rīgas Domes deputātiem

Publicēts: 07.10.2021.

Iekšpolitika

Egils Levits

Dāmas un kungji!

Godātie deputāti!

I

Vēsturiski valstu galvaspilsētu veidošanos parasti ir ietekmējusi ģeogrāfiska priekšrocība. Piemēram, pirms 820 gadiem Rīgas pilsēta ir dibināta vietā, kur bija izdevīgi veidot ostu. Tas piesaistīja amatniekus un tirgotājus, ļāva attīstīt tirdzniecības saites ar citiem reģioniem. Un drīz vien Rīga kļuva par apkārtējo latviešu un līvu novadu politisko un administratīvo centru.

Iekļaujoties Vācu ordeņa, Romas baznīcas un Hanzas savienības veidotā pasaules priekšstatu telpā, attīstījās gan preču, gan ideju plūsma ar Rietumeiropu.

Kā jurists, varu pieminēt arī to, ka šo abpusējo plūsmu īpaši veicināja vācu, uz romiešu tiesībām balstīto, tiesību ienākšana Rīgā. Tas radīja sakārtotu tiesisko vidi, kas pamatojās uz tiem pašiem principiem kā pārējā Rietumeiropā.

Līdz ar to Rīga un tās apkārtnē ātri vien kļuva piederīga Vakareiropas politiskajai, kultūras, tiesību un vēstures telpai. Citiem vārdiem, atbilstoši attiecīgā laikmeta izpratnei un paražām, Eiropa ienāca mūsu vēsturē, un mēs ienācām Eiropas vēsturē, proti, caur Rīgu.

II

Mūsdienās Rīga jau vairāk nekā simt gadu ir tieši latviešu nācijas dibinātās valsts galvaspilsēta. Tas izceļ Rīgu citu Latvijas pilsētu vidū un skaidri nosaka tās īpaši atbildīgo lomu.

Šī valsts galvaspilsētas loma norāda uz Rīgas dzinējspēka nozīmi kā ekonomikā, tā izglītībā, zinātnē un kultūrā.

Galvaspilsētas loma izceļ arī Rīgas atbildību pret valsti kopumā. Tas nozīmē, ka Rīgas stratēģiskajai attīstībai jānorit saskaņā un kopskatā ar mūsu valsts attīstības redzējumu.

III

Sabiedriskajai apspriešanai ir nodota jaunā Rīgas attīstības programma 2021.–2027. gadam. Tā ir uzteicama tiešās demokrātijas izpausme, tāpat kā šīs domes izveidotā sistēma dialogam ar apkaimēm.

Jaunā Rīgas Dome ir paudusi apņēmību būt atvērta un caurlūkojama savā darbībā. Mēs visi pēc šāda vadības stila bijām noiļojušies.

Jauno Rīgas attīstības programmu caurvij doma par Rīgu kā Ziemeļeiropas metropoli. Tā iezīmē Rīgas vadošo lomu reģionā un paredz atbilstoši uzlabot rīdzinieku dzīves apstākļus.

Tā ir pareiza un pamatota doma. Manuprāt, visas deviņas programmā minētās prioritātes ir apsveicamas, it sevišķi gribētu uzsvērt atbildīgo sociālo politiku, ko apstiprina arī 2021. gada sociālais budžets.

Domājot par pilsētas ilgtspējību, stratēģijā izvērtēti plānoti uzlabot Rīgas pilsētvidi. Zemo emisiju zonas, satiksmes plūsmu pārveide, mobilitātes punkti, gājēju drošība un velosipēdu mobilitāte, labiekārtošana – visi šie jautājumi ir iekļauti pilsētas plānotāju dienaskārtībā.

Tas ir pamatoti arī tāpēc, ka Rīgai jādod nozīmīgs ieguldījums mūsu valsts kopīgajā zaļā kursa īstenošanā, kas prasa būtisku emisiju samazinājumu.

IV

Tomēr vienlaikus jāsaprot, ka šajā skaistajā stratēģiskās attīstības plāna īstenošanā ir jāņem vērā tas, ka Rīga pēdējās desmitgadēs ir stipri atpalikusi no mūsu kaimiņvalstu galvaspilsētām – Tallinas un Viļņas.

Mums ir nepieciešama apsteidzoša izaugsme visdažādākajās jomās. Ir nepieciešamas ne vien spožas prioritātes, bet arī pragmatiski plāni un atskaites punkti, pēc kuriem mēs varēsim vērtēt, kā šīs prioritātes īstenošies.

Piemēram, viskvalitatīvāk apspriestās reformas ir satiksmes organizācijā, kuras mērķis ir dot priekšroku gājējiem, velobraucējiem un sabiedriskajam transportam. Tomēr jāatzīmē, ka papildu sastrēgumu radišana vēl nenozīmē labu satiksmes organizēšanu. Tas ir daudz, daudz kompleksāks pasākums.

Domes apņēmībai būtiski mainīt ierasto kārtību ir gan skaļi atbalstītāji, gan vēl skaļāki noliedzēji. Jo cilvēkiem nepatīk mainīt paradumus. Tieši tāpēc ir svarīga komunikācija – rīdziniekiem skaidrot ne tikai pārmaiņu mērķus, bet arī pārmaiņu jēgu un to būtisko labumu, ko tās dos visai sabiedrībai. Tā mēs panāksim, ka cilvēki sadarbojas, nevis pret darbojas.

Man jāsaprot, ka komunikācijas jautājums ir aktuāls visām valsts varas iestādēm, sākot no Ministru kabineta, ieskaitot Valsts prezidentu un Rīgas Domi. Mums ir jārunā labāk ar iedzīvotājiem. Domas ir labas, un mēs varam par tām diskutēt, bet tās ir attiecīgi jāskaidro.

V

Godātie deputāti!

Ja Rīga vēlas atkal būt konkurētspējīga Ziemeļeiropas metropole, iekarot pienācīgu vietu 21. gadsimta pasaulē, es aicinu pārdomāt

vairākus faktorus.

Jau pieminēju Rīgas dzinējspēka lomu Latvijas ekonomikā: Rīgā dzīvo 33 % valsts iedzīvotāju, bet galvaspilsētā top 56 % no Latvijas kopējā iekšzemes kopprodukta (IKP). Ja pieskaitām Pierīgu, tad runa jau ir par 52 % Latvijas iedzīvotāju – tātad vairāk nekā puse – un 71 % no Latvijas IKP.

Tas nozīmē: ja mēs gribam attīstīt mūsu valsti, mums jāattīsta Rīga un Pierīga. Tās kopā ir un būs visas valsts attīstības motors.

VI

Tādēļ iecere par Rīgas Metropoles areālu ir centrāla – pat izšķiroša – Rīgas un visas valsts nākotnei.

Sadarbība Rīgas Metropoles areālā ļaus labāk risināt satiksmes un citus infrastruktūras jautājumus. Piemēram, liela daļa Pierīgas iedzīvotāju strādā Rīgā, izmanto galvaspilsētas infrastruktūru, bet nodokļus maksā ārpus tās.

Pavisam drīz Rīgas Metropoles areālā ir jāievieš vienota sabiedriskā transporta biļete, kā tas ir citur pasaulē līdzīgos areālos.

Šeit ir nepieciešams arī risinājums likuma līmenī. Patlaban Pašvaldību likumā nav īpaši izdalīta Rīga, Pierīga, Metropoles areāls, bet realitāte ir tāda, kādu es minēju: puse iedzīvotāju šeit dzīvo. Šeit ir jābūt kādam pārvaldes instrumentam, kas ir iezīmēts likumā, lai šo iedzīvotāju koncentrāciju Rīgā un ap Rīgu varētu attiecīgi vadīt, uzlabojot savstarpējo sadarbību un dzīves kvalitāti. Tādēļ patlaban valdība gatavo jaunu Pašvaldību likumu. Pricējos, ka Rīga kopā ar Pierīgas pašvaldībām aktīvi sniedz savus priekšlikumus šajā likumā. Ņemot vērā to, ka gan Rīga, gan Pierīga, gan kopā veidotais Rīgas Metropoles areāls ir atšķirīgi no citām pašvaldībām, attiecīgie risinājumi ir jāietver likumā, lai vēlāk izvairītos no dažādiem birokrātiskiem šķēršļiem.

Tāpat, ņemot vērā Rīgas īpašo nozīmi kā valsts galvaspilsētai, es atbalstu priekšlikumu topošajā Pašvaldību likumā noteikt arī Rīgas kā valsts galvaspilsētas statusu.

VII

Dāmas un kungji!

Šobrīd Rīga ir sarūkoša pilsēta. Kopš 2000. gada Rīgas iedzīvotāju skaits ir samazinājies par 16 %, bet centrā – pat par 40 %. Jo iedzīvotājiem ir vēlme pārcelties uz Mārupi, Ķekavu vai Ādažiem. Tās savā ziņā ir kļuvušas par Rīgas priekšpilsētām.

Lai pilsētas centrs nepanīktu, nekļūtu skumīgi tukšs, kā mēs to redzam gan daudzās ASV pilsētās, gan arī dažā labā nolaistā Eiropas pilsētā, Rīgai ir mērķtiecīgi jāiegulda sava centra attīstībā. Labs piemērs šeit ir Ziemeļvalstu metropoles. Arī Rīgas centram ir jābūt dzīvam, lai cilvēki tajā gribētu un varētu atļauties dzīvot, lai būtu arī ar vidējiem ienākumiem samaksājami mājokļi, lai pati vide motivētu iedzīvotājus dzīvot un atrasties pilsētas centrā.

VIII

Rīgas vēsturiskais centrs ir iekļauts UNESCO Pasaules mantojumā. Šis statuss to aizsargā no nepārdomātiem lēmumiem un rīcības. Tūristi brauc uz Rīgu tieši Vecrīgas un vēsturiskā centra dēļ, nevis Rīgas “guļamrajonu” dēļ.

Rīgas centrs plašākā nozīmē ir mūsu dārgums, ar ko mēs lepojamies. Tas piešķir Rīgai raksturu, pievilcību un identitāti. Mēs esam uzņēmušies par to atbildību.

Šo dārgumu Rīga nedrīkst apdraudēt ar nepārdomātu, pilsētvidē neiederīgu jaunu ēku iestarpināšanu. Es runāju par vēsturisko centru. Jo visa pilsētas vēsturiskā centra apbūve kopumā piešķir Rīgai tās vienreizējo atmosfēru, arī ja atsevišķām ēkām, izolēti raugoties, nav īpašas kultūrvēsturiskas vērtības. Vērtība ir visam centram kopumā.

No otras puses, daudz centra namu ir modernizējami. Daži nozares eksperti iesaka pāriet uz elastīgāku redzējumu, piemēram, saglabājot vēsturiskās fasādes un atļaujot telpu plānojuma izmaiņas – tas radītu ērtākus dzīves apstākļus un vairāk ēku pielietojuma iespēju. Šādu ceļu iet, piemēram, Brisele. Būtisks varētu būt arī pašvaldības ieguldījums modernizējamu ēku

inženiertīklu izbūvē.

IX

Apsveicamas ir izmaiņas, ko panākusi Rīgas Būvvalde, ieviešot “zaļo koridoru” un tā ievērojami uzlabojot lielu projektu būvniecības administratīvo ceļu.

Gribētu uzsvērt, ka Rīgā ir milzīgs daudzums degradēto teritoriju, pat centra tuvumā. Meklējot vietu jaunām ēkām un būvēm, tās būtu prioritāri jāceļ tur. Mums jāveicina modernās Rīgas tapšana, bet ne uz vēsturiskās Rīgas rēķina.

Taču, arī runājot par moderno arhitektūru, Rīga nedrīkst pieļaut, ka tā kļūst par stikla un betona kastīšu pilsētu, bez savas sejas, sava rakstura. Domāju, ka pilsētai ir jāuzstāda jaunbūvēm augstāki estētiskie standarti, nekā tas ir darīts līdz šim. Piemēram, Centrāltirgus paviljona izbūve (iekšpuse) neatbilst interesantas pilsētas raksturam.

Manuprāt, Rīgai jāprasa no jaunceltnu pasūtītājiem un arhitektiem lielāka fantāzija, augstāki gaumes standarti, lai katra jaunceltne būtu arī sava veida mazs mākslas darbs. Un kādēļ gan ne? Ja 19. gadsimta arhitekti, kas izbūvēja Rīgas vēsturisko centru, to varēja, kādēļ to nevarētu mūsdienu arhitektiem!

Visbeidzot, Rīga varētu finansiāli atbalstīt pirmā mājokļa iegādi jaunajām ģimenēm, kuru finansiālās iespējas ir stipri ierobežotas. Tas būtu ieguldījums gan pilsētvidē, gan demogrāfijā.

X

Godātie deputāti!

Gan Rīgas vēsturiskajā centrā, gan visā valstī pamazām arvien skaidrāk iezīmēties stratēģiski ārkārtīgi nozīmīgā *Rail Baltica* aprīse. Līdz ar to mēs padziļināti ieklausīsimies Eiropas Savienības transporta tīklos.

Rīgai ir jābūt prasmīgi izmantot savu izcilo novietojumu, lai tas piesaistītu investīcijas, zinātnei, ražošanu. Tam *Rail Baltica* ir izšķirīgi svarīgs.

XI

Rīgai būs nozīmīga arī Trīs jūru iniciatīva. Tas ir vienlaikus politisks un ekonomisks projekts. Šīs iniciatīvas mērķis ir veidot un stiprināt sasaisti starp valstīm no Baltijas jūras līdz Adrijas un Melnajai jūrai, attīstot ziemeļu–dienvidu virziena transporta un komunikāciju koridoru.

Trīs jūru iniciatīva apvieno 12 valstis Eiropas austrumu daļā, kur ekonomiskā izaugsme ir bijusi divreiz straujāka nekā Eiropas rietumu daļā. Tādēļ šīs Trīs jūru iniciatīvas valstis ir Eiropas izaugsmes reģions, un tur atrodas arī Latvija. Tas mums ir jāizmanto!

Nākamgad, vasarā, Rīgā notiks Trīs jūru iniciatīvas samits un Biznesa forums. Tur piedalīsies arī iniciatīvas partneri – Amerikas Savienotās Valstis, Vācija un Eiropas Komisija. Es domāju, tā ir ļoti laba izdevība Rīgai, lai izceltu tās nozīmi šajā Eiropas izaugsmes reģionā.

XII

Rīga ir mūsu zinātnes, izglītības, kultūras un inovāciju attīstības centrs, kurā koncentrējas jaunas idejas un veidojas sinerģijas. Rīgas Domei ir iespējas šo potenciālu audzēt pašas pilsētas un visas valsts labā.

Rīgā atrodas arī virkne izcilības puduru, piemēram, Jaunā Teika, kur atrodas ievērojama daļa lielāko informācijas un komunikācijas tehnoloģiju (IKT) uzņēmumu. Kāds ir aprēķinājis, ka divu kvadrātkilometru rādiusā rodas 42 % no Latvijas IKT produkcijas apgrozījuma.

Piemēram, cits izcilības puduris ir materiālzinātnēs. Latvijas Universitātes Cietvielu fizikas institūtā radītās zināšanas ir pasaules

līmenī. Šie attiecīgie zinātnes centri Rīgai ir īpaši jāizceļ, jo man jāsaka, ka izcilība pievelk izcilību. Tādēļ es aicinu Rīgas domi stiprināt tā saukto zināšanu jūdzi Daugavas kreisajā krastā.

Man jāsaka, ka šī zināšanu jūdze Rīgai būtu arī labs zīmols. Tajā ir vairākas augstskolas, institūti, kas veido Rīgas "seju" un pievilcību. Tam ir jābūt vēl vairāk izceltam. Ja mēs domājam, piemēram, par tādām pilsētām kā Grenoble vai Getingene, tās uzreiz saistās ar zinātņi vai universitāti, izglītību un kultūru. Es domāju, ka Rīgai arī vajag iegūt šo vilkmi.

Tāpēc ir nepieciešams ne tikai valstij, bet Rīgai izstrādāt savu augstākās izglītības attīstības stratēģiju ar galveno uzdevumu piesaistīt investīcijas. Nākotne Latvijai un līdz ar to Rīgai ir meklējama zinātnes, izglītības un kultūras attīstībā. Tas savukārt dod pārējo, kas ir pamats ekonomikai.

XIII

Mēs esam mazi pasaules mērogā, bet mums tomēr jābūt izciliem tajā, ko mēs darām. Tādēļ kā piemēru es varētu minēt vienu valsts mēroga projektu, ko aizsākusi Valsts prezidenta kanceleja sadarbībā ar Izglītības un zinātnes ministriju. Tur ir nepieciešama arī jūsu līdzdalība. Šī projekta mērķis ir nodrošināt ikvienu Latvijas skolēnu un skolotāju ar šodienas mācību līdzekļi – datoru. Datoru, ko var izmantot gan darbam skolā, gan mājās, bibliotēkā vai parkā. No jums, Rīgas Domes deputāti un pašvaldības kolēģi, mēs sagaidām atbalstu un sadarbību, lai šīs ierīces nonāktu pie ikviena un tiktu jēgpilni izmantotas. Tas arī ir ieguldījums Rīgas attīstībā.

Vēlos atgādinu arī par Rīgas domnieku solījumu, amatā stājoties, risināt bērnu dārzu rindu jautājumu.

XIV

Esmu rosinājis likumā noteikt 15. oktobri par Valsts valodas dienu. Tātad 15. oktobrī, pēc nedēļas, mūsu valsts atzīmēs pirmo Valsts valodas dienu. Bet jau rīt, 8. oktobrī, Rīgas pilī rīkosim diskusiju par Valsts valodu 21. gadsimta Latvijai. Tā būs skatāma arī tiešraidē.

Valsts valoda – tātad latviešu valoda – ir kopēja visiem mūsu valsts pilsoņiem, iedzīvotājiem, visām pašvaldībām.

Cieņa pret mūsu kopējo valsts valodu, pret latviešu nācijas un Latvijas valsts vēsturi ir saliedētas sabiedrības pamats.

Tādēļ es arī atbalstu ieceri pie okupantu uzceltā pieminekļa Pārdaugavā pielikt vismaz uzrakstus, kas skaidrotu mūsu vēsturi un ieliktu šo padomju pārmantojumu mūsdienīgā demokrātiskas valsts kontekstā.

XV

Dāmas un kungi!

Pilsētas pievilcību rada tās piedāvāto iespēju daudzveidība un kvalitāte.

Latvijā ir ārkārtīgi kvalitatīvs kultūras piedāvājums, tomēr Rīgas profesionālo kultūras dzīvi lielā pārsvarā veido valsts finansētās institūcijas. Tāpēc es aicinu Rīgai padomāt par savu kultūras institūciju, lai dotu papildu pienesumu. Piemēram, rīdžinieki joprojām gaida pienācīgu koncertzāli un laikmetīgās mākslas muzeju.

Tāpat Rīga nedrīkst aizmirst savu atbildību mūsu kultūras mantojuma saglabāšanā, aktīvā nemateriālās kultūras atbalstā.

XVI

Godātie deputāti!

Lai Rīga kļūtu par Ziemeļeiropas metropoli, tai ir jābūt izcilības metropolei. To no Rīgas domes sagaida gan rīdžinieki, gan visas Latvijas iedzīvotāji.

Izsludiniet Rīgas mērķi kļūt par izcilības metropoli!

<https://www.president.lv/lv/jaunums/valsts-prezidenta-egila-levita-uzruna-rigas-domes-deputatiem>